

Pierre Trouillez: 'Antieke Griekse filosofen draaien zich om in hun graf'

Lieve Wouters

Moderne Hellenen willen de oude veelgodencultus in Griekenland herinvoeren. Dat doet ons de omgekeerde vraag stellen: waarom koos de hoogstaande Griekse beschaving in die tijd voor het christendom? Waardoor lieten de oude Grieken zich overtuigen om hun goden op de Olympus te laten voor wat ze waren en Jezus te volgen?

Terug naar het veelgodendom

EEN obscuur groepje dat zich de Hellenen noemt, wil de antieke veelgodencultus in Griekenland in eer herstellen. Het heidense veelgodendom werd ten tijde van keizer Theodosius in de vijfde eeuw bij wet verboden en is dat nog steeds. Nu is in Griekenland godsdienstvrijheid een relatief begrip, zelfs de katholieke Kerk is er nog steeds niet officieel erkend. Maar Zeus en consorten opnieuw naar de Olympus halen, je moet er maar op komen.

Hun voorman Vasillis Tsantilas trok naar de rechter en kreeg gelijk: het verbod op de aloude cultus moet afgeschaft. Voor de nieuwe veelgodenvereerders volstaat dat niet. Ze eisen het recht op eigen begraafplaatsen en zijn vast van plan ook herbegravingen te doen. Plus het herstel van de eredienst in alle glorie: op de berg Olympus, offers en ritens inclusief.

Pierre Trouillez vindt het wat lachwekkend. De docent Kerkelijke Oudheid specialiseerde zich in de ontstaansgeschiedenis van het christendom in de schoot van de Griekse cultuur. In 2002 verscheen van zijn hand het boek *Van Petrus tot Constantijn* (Davidsfonds). „Dat verlangen naar het herstel van het veelgodendom past in de tijdgeest, net zoals anderen zich aangetrokken voelen tot Keltische goden of hekserij. Het is een psychologische reactie tegen het christendom dat de samenleving eeuwenlang domineerde, veel meer dan een doorleefde godsdienstige overtuiging.”

Maar wat ons aan de kwestie zo intrigeert, is de omgekeerde beweging. Wat dreef de oude Grieken, de echte Hellenen zeg maar, ertoe het christendom te aanvaarden? Pierre Trouillez: „Je moet weten dat filosofen toen al lang de buik vol hadden van 'die onbe-

trouwbare goden op de Olympus'. Volgens de legenden gedroegen de goden zich als mensen: ze waren niet vrij van jaloezie, seksuele uitpatting, bedrog en list. Ze eisten offers in ruil voor een wederdienst die je niet gegarandeerd kreeg. De intellectuelen van die tijd verlangden naar een zuiver godsbeeld.”

Vorbijgestreefd

Plato (427 tot 347 vóór Christus) stelde zich de goddelijke werkelijkheid voor als de wereld van de ideeën, de niet-materiële wereld. Je kon die hogere wereld bereiken via de filosofie, de zoektocht naar de waarheid. In die zin was filosofie aan het begin van onze jaartelling een religieuze wetenschap. „Als de heidense intellectuelen uit de begintijd van het christendom horen waar de zelf-

verklaarde Hellenen vandaag voor ijveren, draaien ze zich om in hun graf. Het veelgodendom was voor hen al helemaal voorbijgestreefd. Alleen op het platteland leefde het nog.”

Tal van geschiedschrijvers, redenaars en filosofen zagen in het christendom de eindbestemming van hun intellectuele zoeken. Doorslaggevend argument was de boodschap van naastenliefde die heel concreet en met grote uitstraling werd beleefd door de eerste christelijke gemeenschappen. Hun God was duidelijk vrij van kleimenselijke kantjes, dit geloof deed mensen kiezen voor solidariteit en voor een moreel hoogstaand leven. Reeds in de vierde eeuw zorgde de christelijke caritas voor een netwerk van hospitalen, vluchtelingenhuizen en andere zorginstellingen.

Julianus de Afvallige, een christelijke keizer die afvallig werd (na

negatieve ervaringen met christenen – tja, die waren er ook al gauw), wilde de caritas in het heidendom invoeren. „Hij stierf vóór hij zijn plan kon waarmaken”, vertelt Trouillez. „Maar we mogen aannemen dat het niet zou gelukt zijn, precies omdat het heidendom geen eis tot naastenliefde kende.”

Het Woord

Toch hadden de antieke Grieken ook wel moeite met de christelijke God. Er was heel wat inculturatie en redenaarstalend nodig om ideeën zoals de menswording uit te leggen. Protesteerden ze niet juist tegen al te menselijke goden? Justinus de Martelaar was de juiste man op de juiste plaats. „Geboren omstreeks het jaar 100 in een gezin van heidense kolonisten in Palestina, raakte hij al vroeg in de ban van de filosofie. Hij bestudeerde het stoïcisme, het aristotelisme, de leer van Pythagoras en het platonisme. Bij Plato aangekomen, leek zijn geest enige rust te hebben gevonden. Tot Justinus het christendom leerde kennen. Hij werd meteen een geëngageerd lid en opende een christelijke school voor filosofie.”

„Justinus bleef de Griekse cultuur globaal genomen positief waarderen en vertrok van het begrip *logos* (woord, ndr). Dat deed bij Griekse intellectuelen meteen een belletje rinkelen. Het duidt op de orde, de samenhang en harmonie in de kosmos. Tegelijk is het de aanhef van het Johannesevangelie (‘In het begin was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God. Ja, het Woord is vlees geworden.’) Kort samengevat zegt Justinus: de *logos* is in vele filosofieën gedeeltelijk aanwezig, maar in het christendom komt het tot volle wasdom.”

De apologeten (christelijke verkondigers in de eerste tijd na de apostelen) legden de nadruk op de redelijkheid van het geloof om de dialoog te kunnen aangaan én om een tegenwicht te bieden tegen het gnosticisme, een antilichamelijke, louter spirituele leer die zich onder meer op het christendom entte. „Uitzonderingen zoals Tertullianus wezen de heersende cultuur af, de meeste apologeten gingen de dialoog aan. Daarbij startten ze nooit bij dogmatische argumenten.

Zich vergapen aan de goden, ook al zijn die van boter... Waarom kozen antieke Grieken voor het christendom? © Belga